

ÖNSÖZ

Duran Çetin, edebiyatımızda son dönemde popüler kalemlerden biridir. Öğretmen olmasından dolayı hikâyelerindeki öğretici taraf ve sosyal fayda dikkat çekicidir. Bundan dolayı hikâyeleri çocuklara ve genç kuşaklara tavsiye edilebilir niteliktedir.

Bu çalışmamda Duran Çetin'in hikâyecilik anlayışı ile Kırmızı Kardelenler, Sana Bir Müjdem Var, Gözlerdeki Mutluluk, Bir Kucak Sevgi, Güller Solmasın adlı hikâye kitapları genel anlamda incelenmeye çalışıldı. Kitaplardaki kısa öyküler genel özelliklerine göre tasnif edildi.

Tez konumu belirleyen, ilk günden beri çalışmalarımı yönlendiren, ilgisini ve bilgisini esirgemeyen değerli hocam Prof. Dr. Nurullah Çetin'e ve eserlerini, edebi kişiliğini incelediğim kitapların yazarı Duran Çetin'e ilgisinden ve yardımlarından dolayı sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Neslihan ÜS

05011112

DURAN ÇETİN

Konya'nın Çumra ilçesine bağlı Apasaraycık köyünde 1964 yılında doğdu. İlkokulu köyünde, ortaöğrenimini Çumra'da tamamladı. Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden 1986 yılında mezun oldu. Aynı yıl Eskişehir'e bağlı Sarıcakaya ilçesinde başladığı öğretmenliğe, Turhal, Kulu ve Çumra'da uzun yıllar devam etti. Halen Konya'da öğretmenliğini sürdürmektedir. Evli ve iki çocuk babası olan yazar, öykü ve roman çalışmalarına devam etmektedir.

Edebiyat Otağı, Berceste, Irmak, Son Çağrı, Yedi İklim, Dergâh ve Hece gibi basılı, Edebistan, Kırkikindi, Hikâyeler.net, Hikayelerarşivi,Dinlence,İzedebiyat, Sanatalemi gibi internet dergilerinin yanında bölge gazetelerinde de hikâye ve yazıları yayınlanmaktadır.

İlk yazı hayatına Eskişehir İki Eylül gazetesinde başlayan Çetin, gazete yazılarını uzun yıllar boyunca sürdürmüştür. Radyolarda farklı alanlarda programlar hazırlayıp sunmuştur. Televizyon ve radyo programlarına konuk olmanın yanı sıra konferans ve söyleşilere devam eden Çetin, kitap okumanın önemine vurgu yapmak ve kitabı gündemde tutmak amacıyla bir televizyon kanalında "Kitap Oku Yorum" ismiyle program hazırlayıp sunmaktadır.

Yayınlanmış eserleri;

- 1.Bir Kucak Sevgi, Öykü, 2007, Beka Yayınları, 2. Baskı
- 2.Güller Solmasın, Öykü, 2007, Beka Yayınları, 2. Baskı
- 3.Bir Adım Ötesi, Roman, Beka Yayınları
- 4.Kırmızı Kardelenler, Öykü, Beka Yayınları

- 5.Yolun Sonu, Roman, Beka Yayınları
- 6.Portakal Kızım, Roman, 2008, Beka Yayınları
- 7.Sana Bir Müjdem Var, Öykü, 2007, Beka yayınları
- 8.Gözlerdeki Mutluluk, Öykü, Beka Yayınları

HİKÂyecİLİK ANLAYIŞI

Anadolu'nun kavurucu yazından ve dondurucu kışından, dahası sımsıcak ve yanık bağırlı insanlarından kareler bulacağınız, anlamlı, gerçekçi ve çocuksu duyguları yaşayacağınız, gençlik yıllarınıza döneceğiniz hikâyelere imza atan yazar, hayatı her yönüyle yansıttığı eserlerinde, Anadolu'nun sıcacık sesi olma yolundaki çabalarını sürdürüyor.

Her kesimden insanımızın dertlerini, kültür ve yaşam biçimlerini işleyerek, okuyucuyla bütünleştirme düşüncesiyle romanlarını yazmaya ve yayımlamaya devam etmektedir.

Her hikâyenin temasını birbirine eklediğinizde, sağlam bir toplum nasıl olmalı, toplumsal sağlığımız niye bozuk, sorusunun cevabı verilmiş oluyor. Çünkü hepsi toplumsal bir yaraya parmak basıyor.

Yazar hikâyecilik anlayışını şöyle dile getiriyor;

“Hedefim faydalı olmak, inançlarına saygılı, anne babasının kıymetini bilen, onlara öf bile denmeyeceğinin bilincinde nesiller yetişmesine yazdıklarımla katkıda bulunmak. Siz de çok iyi biliyor ve gözlemliyorsunuz ki, içinde bulunduğumuz toplumun kültürel ve ahlaki değerlerinin yıprandığı ve yok olma temayülünde olduğu bir gerçektir. Bu dönemde bir nebzecek de olsa bunun önünde durabilmektir.”

Yazar başka bir söyleşisinde şunları söylüyor;

“Benim için önemli olan öğretici olması. Yani okuyucuya bir şeyler verebilmek. Sadece yazmak için yazmak benim için geçerli değil. Yazıyorsam faydalı olmayı amaçlamam gerekir. Gerekirse açık bir şekilde çıkarılması gereken dersi yazmaktan da kaçınmam. Dedim ya maksadım faydalı olmak. O zaman bu işi faydalı olma esasına oturtmalıyım. Bunu da yaptığımı zannediyorum. Toplumun içinde

bulunduğu ahlaki yozlaşma beni çok rahatsız ediyor. Bunun önlenmesinde katkı olursa kendimi bahtiyar addedeceğim. Ana baba hakkında tutunda komşu ilişkilerine kadar... Toplumun özlediği güzellikleri öykülerle gençlere ve çocuklarımıza aktarabilmek, onlara yön vermek... Bizi biz yapan değerleri öğretmek, anne ve babalara yardımcı olmak düşüncesiyle yazmaya çalışıyorum.”

Basında Çetin’le ilgili çıkan görüşler ise şu yönde;

“Duran Çetin eserlerinde hayatı yakalıyor, gündelik yaşamın kenarında, kıyısında, kimi zaman arkasında kalmış kahramanların dilinden sözler, tavırlarından ibretli sahneler dökerek diriltici mesajlar veriyor, çoğu yazarın ihmale uğrattığı sosyal hayatın metafizik duruşunu okuyucuya hissettiriyor. Bunu yaparken sade, anlaşılır bir lisan ile buluşuyor karşı tarafla.

Yazdıklarının bir şeyler anlatması gerektiği inancında olan yazar, sırf sanat olsun diye yazıp çizmek yerine yazdıklarının bir bütünlüğü olması ve bir öğreti sunması gerektiğini, okuyucunun okuduğunu anlamsız ve bundan da kendine bir çıkarımda bulunmasını ön şart olarak görüyor. Sanat kaygılarıyla çok da anlamlı olmayan bir şeyler yazmanın iyi bir iş yapmak anlamına gelmediğini hissettiren Çetin, üslubun açık olanını tercih ediyor.”

Yorumlardan da anlaşılacağı üzere faydacılığı temel alan Çetin, edebiyatımızda yeni bir kalemdir. Eleştirmenler Çetin’i Refik Halit Karay’ın çizgisinden giden bir edebiyatçı olarak tanımlıyor. Bu nedenle edebiyatımızdaki bu yeni kalem dikkatleri üzerine çekmeyi başarmıştır.

HİKÂYELERİNDE ANLATICI

ANLATICI TİPLERİ

Duran Çetin, hikâyelerinin çoğunda nesnel tutumlu gözlemci anlatıcıyı tercih etmiştir. Yorumu okuyucuya bırakan bir hikâyecilik anlayışının bu anlatıcı tipini seçmesi şaşırtıcı değildir. Ancak Çetin bazı hikâyelerinde tecrübelerinden de yararlandığı için özne anlatıcıyı tercih eder. Hikâyeyi okuduğumuzda olayın yazar tarafından birebir yaşanmış olduğu gelir akıllara. Bu yapıda bulunan birkaç hikâyesi bulunmaktadır.

“Gözlerdeki Mutluluk” kitabındaki “Tartalım Abi” adlı hikâyesini okuduğumuzda yazarın olayı birebir yaşayıp yaşamadığı sorusu gelir aklımıza. Hikâyede olayı bir öğretmenin yaşaması ve yazarın özne anlatıcıyı tercih etmesi bu ihtimali kuvvetlendirir.

“Yanlarına sokuldum. Ayaklarımın üzerine çömeldim. Sevgi dolu bakışlarım ve sevecen; içtenlik dolu sesimle:

—Afiyet olsun, dedim.

Ürkek gözlerle bana baktılar. Çekingen bir tavırla:

—Sağ ol ağabey, dediler.

Yılmışlardı. Bunu tavırlarından anlamak güç değildi. Hayatın zorlukları, küçük yaşlarına rağmen suratlarına binmişti.

—Ne yapıyorsunuz burada? Diye sordum.

Tedirgin olmuşlardı. Azar işitme kaygısı taşıdıkları belliydi.” (sy.76)

Bir çocuğun masumiyetini fazlasıyla içinde barındıran “Bir Kucak Sevgi” kitabındaki “Gelin Gözü” adlı hikâyede de özne anlatıcıya rastlarız. Yazar resmen çocukluğuna dönmüş ve ben merkezli bir yolculuğa çıkmıştır. Bu kitaptaki beş hikâyede de yazar çocukluğuna inmiştir. Bir nevi kendini anlattığı ibret alınabilecek cinsten hikâyelerdir. Bu kitabında sadece iki hikâyesinde nesnel tutumlu gözlemci anlatıcı kullanmıştır. Bunlar “Ütme” ve “Bir Kaza” adlı hikâyeleridir.

Duran Çetin hayatın içinden, hayatın kendisini yazan bir yazar olarak yaşadıklarından fazlasıyla yararlanır. Yaşadıklarını anlatır ve kendisi hikâye kişisi olarak karşımıza çıkar. Çetin’in öğretmen olması, yıllar boyu tecrübelerinden ve yaşadıklarından yararlanması bazı hikâyelerinde özne anlatıcı kullanmaya onu zorlar. Bu hikâyelerinden “Gözlerdeki Mutluluk” kitabındaki “Soğuk Bir Gün” ve “Gözlerdeki Mutluluk” hikâyelerinde bu anlatıcı tipine örnek olabilecek niteliktedir.

“Oduzu kömürü olmayanlar geliyor aklıma. Yakacak bir şey bulamadıkları için battaniyeye sarılmış şekilde sabahı bekleyen çocuklar, gençler, yaşlılar...

Bu durumun sorumluluğu kime ait? Sorusunun cevabını arıyorum. Hemen kendimi sorguluyorum. Sıkılıyorum, hesabından çekiniyorum.”(sy.100–101)

“Bu arada kızım Aliye, kendisiyle ilgilenmem için beni tekmeliyordu. Kendisiyle ilgilenmemi istediği zaman hep böyle yapardı. Arada bir ‘baba’ diye naralar atıp, elini yazdığım kâğıdın üzerinde gezdiriyor, kalemimi almaya çalışıyordu.”(sy.105)

Özne anlatıcıyla karşı karşıya kaldığımız bir diğer hikâye de “Güller Solamasın” kitabındaki “O Bir Anne” adlı hikâyesidir. Bu hikâyede öğretmenin eczanede karşılaştığı yaşlı kadından duydukları ve bu duydukları karşısında yaşadığı derin üzüntü anlatılmıştır. Hikâyenin anlatılış tarzından anlaşılacağı gibi bu hikâye de yazarın birebir yaşadığı hikâyedir. Aynı adlı kitaptan “Unutulmaz Bir Gün” ve “Bir Dost” adlı hikâyeleri de özne anlatıcı ile anlatılmıştır. Yazarın birebir yaşadığı olaylardır. Kitabın diğer hikâyelerinde nesnel tutumlu gözlemci anlatıcıyı tercih etmiştir.

Genel anlamda bu yönden hikâyelerine baktığımızda Çetin'in tercihini nesnel tutumlu gözlemci anlatıcı tipinden yana kullandığını görürüz. Özne anlatıcıyı kullandığı hikâyeleri ise hemen hemen yukarıda örneklendirdiğim kadardır.

AKTARMA YÖNTEMLERİ

Genel anlamda Duran Çetin hikâyelerinde anlatma ve gösterme yöntemini beraber kullanmayı tercih etmiştir. Hemen hemen her hikâyesinde her iki yöntemi bir arada görürüz.

Gösterme yöntemi kullandığı bazı hikâyeleri bulunmaktadır. Mesela “Gözlerdeki Mutluluk” kitabındaki “Tartalım Abi” hikâyesinde buna örnek bulabiliriz.

“—Tartıyoruz.
—Kaça?
—Ne verirlerse.
—On kuruş verseler de mi?
—Evet.” (sy.77)

Gösterme yöntemi pek çok hikâyesinde daha karşımıza çıkar. “Bir Kucak Sevgi” kitabındaki “Bir Kaza” adlı hikâyesinin bazı yerlerinde de gösterme yöntemi kullanılmıştır.

“—Buyur içeri gir.
—Yok girmeyeceğim. Hazırlan da gidelim.
—Daha erken değil mi?
—Ancak gideriz. Yolumuz bir hayli var. Erken gidelim. Erkenden de döneriz.

- Henüz kahvaltı yapmadım ben.
—Ben de yapmadım. Yolda birer çorba içeriz.
—Tamam.
—Sen hazırlan da ben bizimkileri getireyim.” (sy.86)

Aslında yazar çoğu hikâyesinde ikisini bir arada kullanmıştır. Bunlardan biri de “Gözlerdeki Mutluluk” kitabındaki “Ocak” adlı hikâyesidir.

- “—Oğlum! Musa’nın evi burası mı?
—Evet, burası.
—Bize Musa’yı çağırır mısın?
—Evde yok.
—Nerede?
—Babam tarlaya gitti.
—Ne zaman gelir?
—Ancak akşam gelir.

Adam kasketini elinin tersiyle hafifçe kaldırdı. Zamanı anlamak için gözlerini kırparak güneşe doğru baktı. Sonra da gözleri saatine kayd. Yüzünde oluşan sıkıntı gözlerine yansıdı.” (sy.8)

Yazarın anlatıcı tipi açısından dikkat çekici bir hikâyesi söz konusudur ki o da “Kırmızı Kardelenler” kitabındaki “Maç” adlı hikâyesidir. Bu hikâyede kullandığı aktarma yöntemi anlatma yöntemidir. Bu Duran Çetin hikâyeleri için alışılmış bir durum değildir.

“Cebimden çıkardığım deftere not almaya başladığımı görenler, etrafımı sardılar. Her ağızdan ayrı sözler dökülüyordu.” (sy.101)

HİKÂYELERİNDE İÇERİK

KONU

Duran Çetin, öğretici bir yazardır. Öğretmenliğini hikâye ve romanlarında da sürdürüyor. İnsanlara faydalı olmayı esas alıyor. Konularını da bu yönde seçiyor. Çetin, içimizden biri ve hikâyelerinde bizi anlatıyor. Hikâyeleri okurken kahramanlardan biri siz ya da yanibaşınızdaki biri olabiliyor. Yanı başınızdaki insanların başından geçenleri, onların hayatını, duygularını, hislerini, dünyalarını konu ediyor. Hayata ayna tutmaya, Anadolu'nun sıcacık sesi olmaya çalışıyor. İnsanımızın dertlerini, kültür ve yaşam biçimini hikâyeleştiriyor. Okuyucuları ve kahramanlarıyla bütünleşen bir yazar Duran Çetin.

Tüm bu özelliklerinden hareketle hikâyelerini konu bakımından genel anlamda değerlendirdiğimizde ortaya çıkan konu başlıkları halkın yani bizim hiç de yabancı kalamayacağımız başlıklar. Her hikâyede ayrı bir ders, ayrı bir kesit sunuyor bize.

Duran Çetin'in hikâyelerinde çoğunlukla işlediği konu başlıkları şunlar;

ÇARESİZLİK

Toplumsal koşullar insanın yaşantısını doğrudan etkiler. Bize bizi anlatan Çetin bu koşullardan doğan insan yaşantısındaki olumsuzluklar üzerinde fazlasıyla durmuştur.

Maddi yetersizliklerden dolayı insanların yaşadıkları çaresizliği iki farklı boyutta irdelemiştir. Bunlardan biri “Kırmızı Kardelenler” kitabındaki “On Üç Yıl” hikâyesi iken bir diğeri “Gözlerdeki Mutluluk” kitabındaki “Sıcak Çorba” adlı hikâyesidir. “On Üç Yıl” hikâyesinde hakkı yenen, işten çıkarılmış, ortada ve çaresiz kalmış bir işçi anlatılmıştır. Yazar sosyal hayatta özellikle de günümüzde sıkça yaşanan bir yaraya parmak basarak işçinin çaresizliğini resmediyor. Fakat yazar bu yaşanan çaresizliği çözüme kavuşturuyor. Bize çaresizliği tasvir ediyor.

“Sıcak Çorba” adlı hikâyesinde ise çaresizliğin pençesine düşmüş iki genç öğrenciyi buluruz. Yaşanan çaresizliği açık bir dille anlatan yazar çaresizliği örnek bir davranış ile çözüme kavuşturuyor. Sosyal ve ahlaki faydayı esas alan yazar doğru, insani, ahlaki, dini görüşlerini kanıtlama yoluna gitmiştir. Yardımın İslami yönden de önemini vurgulamak adına şöyle bir rivayete yer vermiştir;

“İki genç sadece bir çorbayı paylaşıyorlardı. Dikkatlice izledi. Yokluk ve yoksulluk kelimeleri belirdi zihninde. Duyguları galebe çaldı birden. Sahabeleri hatırladı; cömertliklerini, paylaşma duygularını... Abdurrahman Bin Avf ve Said Bin Rebii’yi hatırladı...

Peygamber Efendimiz, Medine’de Abdurrahman Bin Avf’ı Said Bin Rebii ile kardeş yaptı. Said Bin Rebii, malına ve servetine onu da ortak yapmak istedi: evimin yarısı senin dedi.

Bunun üzerine Abdurrahman Bin Avf:

—Aziz kardeşim, Allah sana ve çoluk çocuğuna bereket ihsan etsin, malını çoğaltsın! Sen bana çarşının yolunu göster, ben orada ticaret yapar ihtiyaçlarımı karşılarım.

Abdurrahman Bin Avf’ın bu sözü Peygamber Efendimize bildirilince, çok sevindi. Kendisine hayır dua etti. Bu duadan sonra yaptığı ticaret sebebiyle kısa zamanda çok zengin oldu. Taşa uzansam, o taşın altında, ya altına veya gümüşe rast gelirdim, derdi.

Abdurrahman Bin Avf hazretlerine servetin nasıl kazandığı sorulduğunda:

—Çok az kara razı oldum. Hiçbir müşteriyi boş çevirmedi, derdi.

Abdurrahman Bin Avf, Allah’ın resulünün sağlığında Allah yolunda çok mal harcadı. Üç kere malının yarısını verdi, sadaka olarak Allah yolunda dağıttı.” (sy.20–21)

Sosyal faydayı benimseyen yazar hikâyede doğruyu, iyiyi, yapılması gerekeni rivayetle örneklendirerek düşüncesini kanıtlama yoluna gitmiştir.

ÖLÜM

İnsanları derinden etkilemesine ve çok acı olmasına rağmen ölüme yaşamın bir parçası. Her canlı gibi insan da günün birinde ölümü tadacaktır. Yanına kar kalan ise sürdüğü yaşam ve dünyada yaptıkları olacaktır.

Duran Çetin, hayat kadar gerçek olan ölüme, farklı boyutları ile farklı hikâyelerde doğrudan veya dolaylı yönden yer veriyor.

“Sana Bir Müjdem Var” kitabındaki “Umutların Bittiği Yer” ve “Yaşadığı Gibi Öldü” adlı hikâyeleri ölümü işlediği hikâyelerindendir. İlk hikâyede ölüm, “çaresizlik, son, geri dönülmez yol” özellikleri ve kavramlarıyla anlatılmış, en azından bu noktalar okuyucuya hissettirilmiştir. Diğerlerinde ise yolun sonu olan ölüm ile yaşam süreci karşılaştırılan, yanlış yaşamış bir adamın ölüm anı anlatılmıştır.

“Umutların Bittiği Yer” adlı hikâyesinde tüm hikâyelerinde olduğu gibi verilmek istenen bir sosyal mesaj söz konusudur. Çoğu hikâyesinde söz konusu olan sosyal mesaj maneviyat ile ilgili iken bu hikâyesinde yazar toplumsal bir soruna gönderme yapmıştır. Fiziksel ve ekonomik şartların neden olduğu feci ölüm ile tükenen umutlar ve yitip giden yaşamlar üzerine yazılmış bir hikâyedir. Okuyucu yaşamın bir anda yitip gideceği olgusuna takılmadan edemiyor. Ölüm, soğukluğu ve çaresizliği ile gözler önüne seriliyor.

Aynı adlı kitaptaki “Yaşadığı Gibi Öldü” adlı hikâyesinde aynı mevzuya daha farklı bir yaklaşımını görüyoruz. Hayatının sonuna gelmiş hikâye kişinin yaşamı boyunca İslami değerlerden uzak oluşunu ve ölümü anlatıyor. Dini değerlere göre yaşamamış, kendini dünyevi işlerin hızına ve parlaklığına kaptırmış birinin ölümünün nasıl olacağı hususunda yazılan hikâye yine sosyal bir mesaj içeriyor. Yazar doğru yolu bulmaya teşvik edici bir rol oynuyor. Zaten çoğu hikâyesinde Çetin okuyucuya ders vermenin, faydalı olmanın peşindedir. Bu hikâyede de yaşanan yanlış hayatın hezimetini verilmeye çalışılmıştır. Olay aynı zamanda maneviyat boyutu ile de ele alınmıştır.

Ölümü işlediği bir diğer hikâyesi “Bir Kucak Sevgi” kitabındaki “Bir Kaza” adlı hikâyesidir. İhmal yüzünden ölen bir çocuğun ardından duyulan üzüntü ve ölümün hissettirdiklerine değinilmiştir. Yazar ölüm duygusunu şu cümlelerle anlatmıştır;

“Bu kanları temizlemek amacıyla, orada bulunan halasının evine gittiler. Çocuğun ölmüş hali gözünün önünden bir türlü gitmiyordu. Düşünmeden edemiyordu. Elllerinde bir çocuk ölmüştü. Ölümün soğuk yüzünü çok yakından görüp hissetmişti. Etkilenmemek ve ölümü düşünmemek elde değildi. Ölüm bir gerçektir. İnsanlar kendilerine uzak görseler de çok yakındır. Hemen yanı başlarında...”

İSLAMİ İNANÇ

Yazarın en çok değindiği konulardan biri de İslami inançtır. İnsandaki maneviyat yönünün ne kadar önemli olduğu, dünyevi işlerde doğru yaşamın kıstaslarına (İslam inanç ölçütlerine) uyulması gerektiği üzerinde sıkça durur. Bu yönde okuyucuya ders niteliğinde hikâyeler sunar.

Çetin bazı hikâyelerinde bu konuya doğrudan değinirken bazılarında da bunu okuyucuya fonda hissettirir. Bazı hikâyelerinde bahsettiği İslami düşüncenin doğruluğunu kanıtlamak istercesine Kur’an-ı Kerim’den ayetler ile alıntı yapar. “Sana Bir Müjdem Var” kitabındaki “Semer” adlı hikâyesinde geçen bir ayet;

“(Onlar mı hayırlı) yoksa yeryüzünü oturmaya elverişli kılan, aralarında nehirler akıtan, onun için sabit dağlar yaratan, iki deniz arasında engel koyan mı? Allah’ın yanında başka bir ilah mı var? Hayır, onların çoğu (hakikatleri) bilmiyorlar.”

Bu konuya doğrudan değindiği “Sana Bir Müjdem Var” kitabındaki “Güneş Tutulması” adlı hikâyesi dikkat çekicidir. Hikâye güneş tutulması esnasında İslam inancına göre yapılması gerekenler üzerine kuruludur. Hikâyede bir hoca tarafından anlatılanlar Kur’an-ı Kerim’den ayetlerle desteklenmiş bir nevi doğruluğu kanıtlanmıştır.

İslami inanç doğrultusunda topluma doğruyu vermeye çalıştığı bir diğer hikâyede “Gözlerdeki Mutluluk” kitabındaki “Ay Tutulması” isimli hikâyesidir. Yazarın diğer kitabındaki “Güneş Tutulması” hikâyesi ile neredeyse birebir benzerlik gösteren bu hikâyede de bu muhteşem doğa olayı karşısında İslami yönden yapılması gerekenler ve doğru bilinen yanlışlıklar anlatılıyor. Ay tutulması olduğu zamanlarda ne yapılması gerektiği hususundaki bir takım bilgiler hikâye kişisi olan köy imamı tarafından verilmektedir.

“Köyün imamı söze karıştı:

—Ay ve güneş tutulması, Allah’ın işidir. Onun kurduğu kainat düzeninin bir parçasıdır. Ay, Allah’ın ayetlerindedir.

Ay tutulduğu zaman kılınan bir namaz var. Ay tutulması (Husuf) namazı: Müslümanların evlerinde teker teker kıldıkları bir namazdır. İki veya dört rekât olarak kılınır...

Bir diğeri söze karıştı:

—Yani hocam! Bekçi Dayı’nın yaptığı gibi yapmak yok.

Köy imamı:

—Asla! Bu davranışlar doğru değil. Duyulan yalan yanlış şeyleri yapmamak lazım. Bu durumda Allah’ın gücünün büyüklüğünü düşünüp, dua etmek en doğrusudur, diyerek cevapladı

Oturan herkes soluksuzca dinledi. Bekçi Dayı yutkundu; kızardı; renkten renge girdi. Dayanamadı ve imama döndü:

—Hocam biz ne bilelim. Atalarımızdan böyle duyduk. Böyle yapanları da gördük. Ben de onun için silah attım, teneke çaldırdım...

İmam devam etti:

—Bekçi Dayı duydun işte! Bundan sonra yapmazsın.

—Tövbe tövbe, bir daha asla! Cahillik işte, dedi.

Gülüşmeler oldu.”(sy.98)

Yazar, İslam inancına göre ters düşen, yapılması ve yapılmaması gereken daha birçok noktaya dikkat çeker.

PARA HIRSI

Hayatın içinden, halktan ve halk için yazan yazar toplumun aksak, yanlış, kötü yönüne de değinmiştir. Bu konu da bunlardan biridir. Birkaç hikâyesinde birden karşımıza çıkan bu konu farklı boyutlarla ve farklı sonlarla ele almıştır.

“Kırmızı Kardelenler” kitabında “Küp İçinde Küp” adlı hikâyesinde hikâye kişisi paraya olan düşkünlüğünden ve daha fazla kazanma hırısından dolayı hiçbir şeyi elde edemiyor. Bu davranışın yanlışlığını okuyucuya vermek isteyen yazar hikâye kişinin düştüğü durumu ders verir nitelikte anlatmıştır. Elindeki küpün ne kadar değerli olduğunu küpü kırdıktan sonra anlayan hikâye kişisi Osman’ın sonu hüsrana oluyordur.

Yine aynı konunun işlendiği “Gözlerdeki Mutluluk” kitabındaki “Son” adlı hikâyede para hırsı yüzünden kutsal, manevi bir duygunun bile hiçe sayıldığı gözler önüne serilmektedir.

Yazar İslam inancının gerekleri üzerinde hikâyelerinde fazlaca durmuştur. Paraya, maddeye, dünyevi işlere fazlaca düşkün olmak dinimizce de günahdır. Bunu anlatabilmek adına bu konuyu işlediği hikâyelerinde kötüyü cezalandırmış ve doğruyu anlamasını sağlamıştır.

HELAL KAZANÇ

Dinimizin gereklerinden biri olan helal kazanç üzerine de hikâyeler yazmıştır. Helal kazancın önemine vurgu yaptığı hikâyelerinde Duran Çetin bunun dinimizce de uygun olmadığı üzerinde durarak helal olmayan kazancın insana hayır getirmeyeceğini mesaj olarak okuyucuya vermek istiyor.

“Kırmızı Kardelenler” kitabındaki “Yağ Desen Yağ Değil Bal Desen Bal Değil” adlı hikâyesinde insanları dolandıran iki kardeşin nasıl tongaya düştüğü ve kaybettiklerini anlatıyor. Yazar yine bir sosyal iletinin peşindedir.

Daha önce “Para Hırsı” konusunda değindiğim “Gözlerdeki Mutluluk” kitabındaki “Son” adlı hikâyede Çetin, aslında bu konuya da gönderme yapıyor. Arkadaşının çocukları olan üç gençten gasp ettiği altınları Allah ona sağlığında yemeyi

nasip etmemiştir. Helal kazanmadığı paranın sefasını süremeden vefat eden Ahmet Dayı en sonda yaptığıını anlamış ama iş işten geçmiştir.

“Her şeyin başını sağlık olduğunu anlamsı çok uzun sürmedi. Defalarca, sağlığım yerinde olsa da, param pulum olmasa, dedi.”

Çetin bazı hikâyelerinde birden çok konuya değinerek birden çok iletiyi okuyucuya verme amacındadır. “Gözlerdeki Mutluluk” kitabındaki “Son” hikâyesi de bunlardan biridir.

YALAN

Hikâyelerinde sıkça işlediği bir konudur. “Gözlerdeki Mutluluk” kitabındaki “Ocak” adlı hikâyesinde bu konun İslami boyutu üzerinde durmuştur. Çocuk babasından öğrendiği örnek davranışı sergilemiş, yazar ise bu örnek davranışın hem İslami hem ahlaki yönden doğruluğuna değinmiştir.

“Nurettin arabaya binmeyi hayal ederek yakın demek istedi ama diyemedi; çünkü babası yalan söylememesi gerektiğini öğretmişti. Yalan söyleyeni Allah’ın da insanların da sevmeyeceğini, söylemişti. Babasının sözleri aklına gelince düşündüğünü söylemekten vazgeçti. En zor durumda olsa bile, yalan söylememesi gerektiğini biliyordu.”

“Kırmızı Kardelenler” kitabındaki “Ekipler Amiri Ahmet” ve “İftar” adlı hikâyelerinde de yalanın nelere mal olacağı hususuna değinilmiştir. “İftar” adlı hikâyede istediği durumun gerçekleşmesi adına söylenmiş masum bir yalan vardır. Burada söylenen yalan bir çocuğun (Umut-hikâye kişisi) ağzındandır. Söylenen yalanda tamamen çocuk masumiyeti söz konusudur.

Aynı kitaptaki bir diğer hikâyede, işini kolaylaştırma adına söylenmiş bencilce bir yalan söz konusudur. Yazar olayın ahlaki boyutu üzerinde durmuştur.

YARDIMSEVERLİK

Hikâyelerinde sık sık karşımıza çıkan konuya yazar çoğunlukla İslami açıdan yaklaşıyor. Dinimizce de yapılması gereken ihtiyaç sahibine yardım çoğu hikâyenin çıkış noktası olmuştur. Hikâyelerinde sık sık tekrarladığı “ihtiyaç sahibinin sıkıntısını gidermenin, kıyamet gününde kendi sıkıntılarından birini gidereceği” cümlesi konuya yaklaşım biçimini bize özetler aslında.

“Gözlerdeki Mutluluk” kitabındaki “Ah O İmza” , “Sıcak Çorba” ve “Soğuk Bir Gün” adlı hikâye yardımseverliği konu alır.

“Sıcak Çorba” adlı hikâyede çaresiz olan iki gence yapılan yardım konu alınırken “Ah O İmza” hikâyesinde paraya sıkışan bir dosta yapılan yardım ve karşılığında düşülen acı durum anlatılmıştır. Bu hikâyede de bir olay söz konusudur.

Yine yardımseverliği konu alan “Soğuk Bir Gün” adlı hikâye diğer iki hikâyeden farklılık gösterir. Çünkü bu hikâyede bir olay yoktur. Sadece yardıma muhtaç insanları düşünüp üzülen birinin izlenimleri ve duyguları anlatılmıştır.

HIRSIZLIK

Sosyal fayda yönüne eğilen yazar konularını toplumun aksaklıklarını belirtebileceği noktalardan seçiyor. Hemen hemen hepsinde de okuyucuya ders veriyor. Bu konuya da eğilmesinin nedeni okuyucuya doğruyu göstermek amacıdır.

Adını da konusundan alan “Soygun” adlı hikâyesinde yazar dünyanın ne kadar kötüleştiği ve emeğiyle kazanan insanın düştüğü mağduriyeti anlatıyor. “Gözlerdeki Mutluluk” kitabındaki “Soygun” hikâyesinde olaya din ve hümanizm açısından yaklaşan yazar hikâye kişisini

“ -Kesmediklerine dua et. Din kalmadı, iman kalmadı. Bir adam da Allah korkusu yoksa her şeyi yapar. Helal haramı bilen kim? Gelsin de nereden gelirse gelsin, düşüncesiyle çocuklar yetiştirilirse işte böyle olur. Allah korusun böyle giderse, başımıza daha neler gelecek? Bu ne biçim insanlık, diyerek çıktı gitti.”

Şeklinde konuşurarak bu konu hakkındaki düşüncelerini sıralıyor. Bunun dinimizde de uygun olmadığı konusuna eğiliyor.

ÇOCUK

“Bir Kucak Sevgi” adlı kitabında beş hikâyede de yazar çocukları, çocukluğunu anlatır bize. Kendi çocukluğuna inerken bize de çocukluğumuzu hatırlatır. Hikâyelerde okuyucu kendi çocukluğunun tadını kokusunu bulur. Hikâyelerde konu olan çocuk saflığı, masumiyeti olaylara çocukların penceresinden bakmamızı sağlar. Hemen hemen her hikâyesinde var olan ders verici nitelik öğretmen olmasının etkisinden midir bilinmez bu hikâyelerinde de karşımıza çıkar. Mesela bu kitaptaki “Hayat Devam Ediyor” adlı hikâyede geçen şu satırlar bu savımı doğrular niteliktedir;

“-Bakın çocuklar! İyi olun. Hiç kimseye zarar vermeyin. Kimsenin malını izinsiz almayın. Kavga etmeyin. Sakın ha, hiç kimse bana şikâyete gelmesin! Sonra ne olacağımızı siz bilirsiniz! İyileri herkes sever. Hem insanlar hem de Allah sever...”(sy.43)

Kitaptaki ilk hikâyede okul gezisi heyecanını yaşayan bir çocuk karşımıza çıkarken “Hayat Devam Ediyor” ve “Nazmiye Teyze Öyle Diyoo!” adlı hikâyelerinde yaptığı kötü olayın pişmanlığını yaşayan saf çocuklar anlatılır. Aslında bu çocuklar yazarın kendisidir. Bu pişmanlığı yaşayan çocuklar doğru yolu bulmuş, yaşadıklarından ders çıkarmış çocuklardır. Bunlar hikâyenin sonunda ders verir nitelikte söylenir. Bundan dolayıdır ki Duran Çetin’in bu kitabı mink okuyuculara tavsiye edilmektedir.

“Bir Kucak Sevgi” kitabındaki “Nazmiye Teyze Öyle Diyoo!” adlı hikâyede yazar yine çocukluğuna inmiştir. Çocuk masumiyetini fazlasıyla hissettiren yazarın zaman, mekân ve kişiler unsurlarında farklılıklara gittiğini görmekteyiz.

“Ütme” adlı hikâyede ise hikâye kişisi yine bir çocuktur. Uğur’un hatası ailesi için pahalıya mal olmuştur. Babasının bin bir emekle harmana getirdiği buğdaylar uğur’un bir anlık hatasından dolayı kül olmuştur. Burada çocuğun hatasına ve sonuçlarına değinildiği gibi yardımlaşmanın önemine de değinilmiştir. Bu daha önce de Duran Çetin hikâyelerinde doğrudan işlenen bir konudur.

“Bir Kaza” adlı hikâyede Duran Çetin yine bir çocuğun ölümünden duyulan derin acıyı ifade etmiştir. Doğrudan konu çocuk yaşantısı olmasa bile buna hikâye kişilerinin çocukluklarına inerek değinmiştir.

Yazarın “Güller Solmasın” kitabındaki “O Bir Anne” adlı hikâyesinde de bir çocuğun duyarlılığı ile karşılaşırız. Zehra, ihtiyar bir kadının tek başına kalışından duyduğu üzüntüyü dile getirir. Asıl konu yaşlılık, anne babaya saygı ve sevgi iken bu konuda bir çocuğun gözlemlerinden çıkardığı sonuca da değinmiştir.

Aynı adlı kitabın ikinci sıradaki “Hayata Dönüş” adlı hikâyesinde de bir çocuğun geçirdiği kazayı ve yaşadığı uzun süreli sıkıntıları konu alıyor.

Hikâye “Bir Kucak Sevgi” kitabındaki “Bir Kaza” adlı hikâye ile benzerlik göstermektedir. Orada kaza geçiren çocuğun sonu trajik olurken burada mutlu bir son ile bitirilmiştir bir hikâye söz konusudur.

“Güller Solmasın” kitabına adını veren hikâyede yazar yine çocuk ölümünü ve bıraktığı etkiyi konu almıştır. Yazar burada da bir kaza sonucu çocuğun ölümü ve ardından yaşananları anlatmıştır.

Bu kitaptaki “Boyacı” adlı hikâye de çocuklarla ilgilidir. Yazar çocuklara ders verici bir hikâye yazmıştır. İzinsiz kimsenin malını almamayı öğütleyen hikâye bilindik Duran Çetin hikâyelerinden biridir.

KÖY YAŞANTISI

Genelde Anadolu’yu bulduğumuz hikâyelerle karşımıza çıkan Çetin’in çocukluğu köyde geçmiştir. Yazar hikâyelerinin çoğunda çocukluğuna eğildiğinden köy yaşamı da işlenen temel konulardan biridir. Hemen hemen her hikâyesinde karşımıza çıkan köy yaşamı “Bir Kucak Sevgi” kitabında beş hikâyede de vardır. Yazar hikâyelerinden birinde köy yaşantısından şöyle bir kesit sunar;

“Bilirsiniz, köyde gün çok erken başlar. Seher vakti ile birlikte horozların sessizliği delen sesleri yankılanır kulaklarda. Bu, gün için hazırlık yapılması gerektiğini hatırlatan bir uyarıdır köylüler için. Hele bu gün harman zamanında ise yapacak çok şey olduğundan, gün bile yetmeyebilir. Telaşlı bir koşuşturmaca devam eder gün boyu.”(sy.61)

Hikâyelerde köy yaşantısına ait duymadığımız terimsel ifadelerin açıklamaları ile karşılaşmak mümkündür. Mesela “Ütme” adlı hikâyede döven sürmenin ne demek olduğunu şöyle açıklar;

“Büyük bir kızıağı andıran, kalın tahtadan yapılmış olan dövenin önüne iki tane at bağlanırdı.

Ekinin tanelerini saptan ayırmak için, altında keskin çakmak taşları olurdu. Ekinler daire şeklinde yayılarak üzerinde döven ile defalarca, defalarca geçilirdi. Ekinin sapları ezilerek tanelerin ayrılması sağlanırdı.”(sy.69–70)

Yazar köy yaşantısının ayrılmaz bir parçası olan çiftçilik mesleğinin zorluklarına değinir. “Ütme” adlı hikâyede o kadar emeğin sonunda harmana kadar gelen buğdayın bir anda kül olmasından duyulan üzüntüyü ustaca bize hissettirir. Bunu anlatırken okuyucuya bir buğdayın işlenme ve harmana kadar gelme sürecini de öğretmiş olur.

“Nasıl ağlamasındı? Eylül ayında, tohumları tarlalara saçıp ekmişti. Bin bir umutla verimsiz toprakları, emek emek sürmüştü günlerce. Çocuklarını aç bırakmamak için her şeyinden fedakârlık etmişti. Sabahların soğuğunda, bugünleri hayal ederek sıcak yatağını terk etmişti. Onca uzun yollara, at arabası ile gidip saatlerce çalışmıştı.

Kuraklık sebebiyle üzüldü. Yağmur için dualar etti. Yapılan dualara katıldı. Tohumlar filizlenip dünyaya boy atmaya başlayınca, sevinç dolu gönlü ile umutlandı. İlerisi için daha bir ümit var oldu.

Nihayet başaklar olgunlaştı. Sıcaklığın zirveye çıktığı yaz aylarında, elleriyle yoldu bir bir. Günlerce, sıcağın altında durmadan çalıştı. Güneşin yankısıyla yandı kavruldu. Ama o bıkmadı. Durmadan çalıştı, yılmadı...

Bununla da kalmadı. Alın terini akıta akıta yolduğu ekinleri, defalarca at arabası ile güneşin altında gidip gelerek, hepsini harmana yığdı.” (sy.76–77)

YAŞLILIK

Duran Çetin eğitimci yönüyle hikâyelerini yazar. Yaşlılığı işlediği “Güller Solmasın” kitabındaki “O Bir Anne” adlı hikâyesi de öğretici rolüyle dikkat çeker. Yaşlılara sahip çıkılması gerektiği, anne babalarımızın bizleri büyüttüğü ve bu yüzden yaşlılıklarında da bizim onlara olan bu borcumuzu ödememiz gerektiğini okuyucuya şu cümlelerle anlatmıştır;

“Yaşlıları sevindirmek de kolay, üzme de. Sevindirip gönlünü almak varken, üzme niye diyerek adımlarımı sıklaştırdım.

Kızım Zehra, eczanede olanları annesine anlattı. İçten anlatışı, yapılan yanlış görmesi ve ürettiği çözüm dikkat çekiciydi.

—Anne! Nineyi evimize getirelim. Biz bakalım ona. Yazık! Kendi başına ne yapsın?

Annesi bunun mümkün olmayacağını Zehra’ya anlattı. Annelerin sevilmesi gerektiğini, cennet anaların ayakları altındadır, sözünün ne anlama geldiğini de...” (sy.13)”

Bu konuya doğrudan olmasa bile dolaylı olarak değindiği bir diğer hikâyesi “Bir Kucak Sevgi” kitabındaki “Bir Kaza” adlı hikâyedir. Yazarın hikâye kişisi Öğretmen Mustafa’dır. Mustafa yaşlı anne babasını yalnız bırakmamak için yaz tatillerini köyde ailesinin yanında geçirir. Konunun hassasiyeti ve anne babaya saygının önemi üzerinde durur. Bu hikâyesinde bu konun dinimizce de ne kadar önemli olduğunu şu satırlar ile ifade eder;

“Zorluklara rağmen büyüttüler. Yemeyip yedirdiler. Giymeyip giydirdiler. Hastalandığı zaman üzerine titrediler. Okuttular. Kendi, ayakları üzerinde duruncaya kadar yardımcı oldular.

Şimdi sıra kendisindeydi. Bu yaşlı hallerinde onlara bakmak göreviydi. Onların ihtiyaçlarını gidermek, zor anlarında yanlarında bulunmak gerektiğinin farkındaydı.

Hele hele, ilk gençlik yıllarında Cuma namazı için gittiği camide vaizin okuduğu: anne ve babanızdan birisi ya da her ikisi yanınızda ihtiyarlarsa, onlara öf (bile) demeyin, ayetini hatırlayınca davranışlarına daha da özen gösteriyordu. Daha şefkatle daha sevgiyle yaklaşıyordu.”(sy.84)

KONYA

Konya, yazarın doğduğu, büyüdüğü ve halen yaşamakta olduğu şehirdir. Hikâyelerinde ilçeleriyle, kişileri ile Konya adını çok sık görürüz.

Yazar bir söyleşisinde şöyle diyor;

“Anadolu’nun kavurucu yazından ve dondurucu kışından, dahası sınımsız ve yanık bağırlı insanlarından kareler bulacağımız, anlamlı, gerçekçi ve çocuksu duyguları yaşayacağımız, gençlik yıllarınıza döneceğiniz hikâyeler...”

Anadolu insanını anlatan yazarın tercihi kendinin de yakından gözlemleyebileceği Konya’dır. Hikâye kişileri eğer şehir belirtmişlerse mutlaka Konyalıdır.

“Sana Bir Müjdem Var” kitabındaki “Tikkat” isimli öykü kişisi Faruk Konyalıdır.

“ Tüm köylüler odada toplanmış yeni gelen bu yabancı ile tanışmak, belki de onu tanımak için konuşuyorlardı. Herkesin merak ettiği ilk konu nereli olduğuydu. Konyalı olduğunu herkes öğrenmişti.

Faruk, Konyalı olmanın itibarını köylülerin davranışlarındaki yansımasından anlaması çok uzun sürmemişti.”(sy.26)

Daha pek çok hikâyesinin başkahramanı Konyalıdır. Mesela “Kırmızı Kardelenler” kitabındaki “Otel Odası” adlı hikâyedeki öğrenci Konyalıdır.

“-Nerelisin Oğul?

—Konyalıyım, dedi.

Selim’in Konyalı olduğunu duyunca gözleri parlayan ihtiyar:

—Konya... Ah Konya ah... Hep gitmek istemişimdir. Evliyalar yurdu: Mevlana... Mevlana’yı ziyaret etmek hep içimde bir ukde olarak kaldı. Kaç defa niyetlendim; olmadı bir türlü...”(sy.58)

MEVLANA

Yazarın direkt konu olarak değinmediği fakat hikâyelerinde sıkça konu ettiği Mevlana Konya’nın simgesidir. Yazar hikâyelerinde sık sık düşüncelerine yer verdiği Mevlana’ya büyük önem verir.

“Gözlerdeki Mutluluk” kitabındaki son hikâyede Mevlana’nın düşüncelerine hikâye kişinin ağzından yer veren yazar, bu düşüncelere katıldığını iyiden, doğrudan ve güzelden yana olduğunu okuyucuya hissettirir.

Mevlana’nın düşüncesi İslam düşüncesidir. İslam’ın kardeşliği, İslam’ın insanlara verdiği değer, sevgi saygı ve muhabbetir. Mevlana bunun sözcülüğünü yapmaktadır. Kendine özgü tarzıyla kölesi olduğu yolun güzelliklerini sevgi sarmalında sunmuş olması etkili olmasını sağlıyor. Samimi olduğu için etki alanı geniştir.

Belki de yazarın bu düşüncelere ve konulara yakın olması onun Mevlana’dan ve düşüncelerinden bahsetmesinin en büyük nedenidir. Tabî ki bu konuda yazarın Konyalı olmasının etkisi yadsınamaz bir gerçektir.

ZAMAN

Duran Çetin, günümüzden hikâyeler sunar bize. Bugünü anlatan hikâyelerinde sosyal fayda ve öğreticilik amaç olduğundan konu dışındaki diğer unsurlar üzerinde durmamıştır.

Hikâyelerinin çoğunda nesnel zaman hususunda yeterli bilgilere ulaşamıyoruz. Zamanın belirsiz olduğu hikâyelerde eğer olay hikâyesi ise sadece olayın geçtiği süre zarfı içerisindeki bilgiye ulaşabiliyoruz. Yıl, ay, gün veya herhangi bir tarihi anımsatacak bir olay, olgu üzerinde durulmamıştır. Olayın geçtiği süre okuyucuya verilmiştir.

Bazı hikâyelerde ise zaman kavramından kesinlikle bahsedemeyiz. Çetin'in verdiği süreç tamamen belirsizdir. Hikâyede zaman fludur.

“Kırmızı Kardelenler” kitabının son hikâyesi olan “Vuslat” bu hikâyelerden biridir. Hikâye tamamen sanatsal bir yön taşımakla beraber hiçbir olaydan bahsedemeyiz. Hikâye yağmurun yağışı gibi basit bir doğa olayından esinlenerek yazılmıştır.

Nesnel zamanın hiçbir ayrıntısına ulaşamadığımız hikâyelerinde vak'a zamanı bazen bir iki aylık uzun bir süre olurken bazen bir iki saatlik kısa bir süredir. Yazarın vak'a zamanını uzun tuttuğu hikâyelerinden biri olan “Gözlerdeki Mutluluk” kitabındaki “Evden Çık” adlı hikâyedir. Hikâyede uzun zaman dilimlerinin geçişi bazı cümlelerle okuyucuya verilmeye çalışılmıştır.

“Otelde kalmaya devam ediyor, okula gidiyor, okuldan çıktıktan sonra da ev arıyordu. Aradan bir aya yakın zaman geçti. Her yere haber bırakıyor, oturabileceği bir ev bulamıyordu.”(sy.43)

Yazarın nadiren nesnel zamanı okuyucuya açıkça verdiği görülür. Bu hikâyelerden biri de “Gözlerdeki Mutluluk” kitabındaki “Balıkçı” hikâyesidir.

“Ağustos’un bu sıcak gününde bismillah diyerek serpme ağı sırtına vurdu.”
(sy.51)

Nesnel zaman Ağustos ayıdır. Vak’a zamanı ise ağustos ayının bir gününde geçen bir iki saattir. Bunu dışında hikâyenin merkezi kişinin hayalleri ile geleceğe dönük genişletme söz konusudur.

Nesnel zamanın ne olduğunu bilmediğimiz hikâyelerden biri de “Gözlerdeki Mutluluk” kitabındaki “Son” adlı hikâyesidir. Hikâyede vak’a zamanının uzun süreli geçişleri yazılarak söylenmiştir. Hikâyede geçen “bir ay sonrasıydı...” şeklindeki ifade olayların geniş bir zaman diliminde geçtiğini ama yazarın bize önemli gördüklerini verdiğini açığa çıkarır.

Yazar “Bir Kucak Sevgi” kitabında farklı olarak bazı hikâyelerinde geriye dönmüş ve özne anlatıcı ile çocukluğunu anlatmıştır. Kendi çocukluğunu anlattığı hikâyelerinde okuyucuyu kendi çocukluğuna göndermiştir. Geriye dönüş tekniği kullanmıştır diyebiliriz.

“Bunu, o anki halimle anlamam imkânsızdı. Nazmiye Teyze’nin öyle demiş olması, benim fikirlerimi değiştirmeme yetmişti bile. Kabullenmem zordu. Çocukluk işte! Tereddütlü adımlarla yürümeye devam ediyordum.”(sy.32)

Aynı kitaptaki “Ütme” adlı hikâyede anlatırken geriye dönüş tekniği sıklıkla kullanılmıştır. Ekinlerin bu duruma nasıl geldiğini geriye dönüşlerle anlatmıştır. Bundan dolayı beş altı aylık bir süreç anlatılmıştır.

“Bir Kaza” adlı hikâye geriye dönüşler daha da eskiye işaret eder. Hikâye kişileri olan Mustafa ve Şevki’nin çocukluklarına dönülür.

“Mustafa Bey, dayısının oğlu Şevki ile akran sayılırdı. Çocuklukları beraber geçmişti. Birlikte büyümüşlerdi. Bazen kavga etmişler, ama çoğunlukla iyi geçinmişlerdi. Saçlarının diken gibi dik oluşu, boynunun kısalığı Şevki’yi zaman zaman üzerdi. Bu konularda çok hassas davranırdı.

Ama artık yıllar geçmişti. Hayatın zorlukları onu da olgunlaştırmıştı.

Gerçi saçları biraz ağarmıştı, ama hala diken gibiydi. Gözlerinin altları da siyahlaşmıştı, hafifçe. Ne güzel günleri olmuştu çocukluklarında...”(sy.86–87)

Hikâyede vak’a zamanı bir gündür. Öğretmen Mustafa’nın şehre giderken karşılaştığı elim olay ve öğretmende bıraktığı etkiler anlatılmıştır.

Yazar neredeyse tüm hikâyelerinde vak’a zamanını kısa tutarken “Güller Solmasın” kitabındaki “Hayata Dönüş” adlı hikâyesinde yaklaşık bir yıllık süreci anlatmıştır. Bir yıl içerisinde sadece önemli gördüğü olayları vermiş, özetleme tekniğini kullanmıştır.

MEKÂN

Bazı hikâyecilerin hikâyelerinde bazı unsurlar daha ön plandadır. Duran Çetin’de konu ve olay dışındaki unsurlar okuyucuya hissettirilir. Mekân da bu unsurlardan biridir.

Genel mekân tasvirine pek eğilmeyen yazar, somut ve sıradan mekânları tercih ediyor.

Anlattığı hikâyelerin neredeyse tümü hayatın içinden, yurdumuz insanının karşısına her an çıkabilecek olay ve olguları anlatıyor. Hepsi yaşayan, canlı hikâyeler. Bunun dışında yazar genelde sosyoekonomik açıdan alt tabakadan olan halkın hikâyesini yazıyor. Köy insanını ve genel anlamda köy insanının sosyal hayatını anlatıyor. Bundan dolayıdır ki mekânlar sıradan köy meydanları, doğayla iç içe olan açık mekânlar, sıradan ailelerin yaşadığı evlerdir. Bu mekânların ayrıntısına inmeyen yazar yer yer tasvirlerle yer veriyor.

“Ev ile masmavi deniz arasındaki bembeyaz görüntü her gün karşılaştığı manzaraydı. Denize kadar uzanan bu beyaz dalgayı yeşillikler tamamliyordu. Geçim kaynakları seracılıktı. Görünen beyazlık da seralardan başkası değildi.

Evin kuzeyinde dalga dalga yükselen dağlar vardı... Yemyeşil dağlar... Koyu yeşilden maviye geçiş... Kızılçam ormanları... Ufukta yeşil dağların bittiği yerden başlayan masmavi gökyüzüne açılan kapı... Dağın kucağında sanki dünya cenneti...

Dağdan denize kadar uzanan ovada, çeşit çeşit meyve ve bitkiler... Her bahçenin içinde yapılmış evler... Dört beş metre yüksekliğinde muzlar... Fıstık, susam, çilek tarlaları ve her bahçenin en nadide yeri olan seralar göz alıcıydı.” (Sana Bir Müjdem Var-sy.7-8)

Okuyucu hikâyeye dekor olan mekâna eğer olay hikâyesi ise hikâyelerin gidişatından ulaşıyor. Köy insanını, yaşantısını, başından geçenleri anlatan yazar mekânını da doğal olarak kırsal alanlardan seçiyor. Bazen doğayla iç içe olan bu mekânları sanatsal bir üslupla tasvir eden yazar bazen de hiç değinmeden geçmeyi yeğliyor.

Tasvirin ağır bastığı ve yazarın mekânı gözümüzde canlandırarak kadar bize anlattığı hikâyelerden biri de “Gözlerdeki Mutluluk” kitabındaki “Son” isimli hikâyesidir.

“...Dağın zirvesine yakın bu yerde, rüzgâr püfür püfürdü. İlçe ayaklarının altında kalmıştı sanki. Gökyüzünün maviliği ise ne kadar tatlıydı. Sanki daha önce gökyüzüne hiç bakmamışlardı. Ara ara görülen küçük bulutların beyazlığı gök mavisine birleşince ne kadar canlıydı. Bulutlar onların tepesinde mi, yoksa onlar bulutlarda mı uçuyorlardı? Anlayamadılar.”(sy.61-62)

Mekân tasvirine yer verdiği bir diğer hikâye de aynı adlı kitapta bulunan “Gözlerdeki Mutluluk” hikâyesidir. Tren yolculuğunda olan yazarın kendisinin duygu ve düşüncelerinin anlatıldığı hikâyede tren camından görülen manzaranın tasvirine yer verilmiştir.

“bir ara pencereden sol tarafa bakıyordum... Uçsuz bucaksız buğday tarlaları... Olgunlaşmış dolgun başakların, baştanbaşa sapsarı ettiği, tümseksiz, çıkıntısız, altın renginde bir deniz...”

Güneşin son ışınları, hafifçe esen rüzgârların dalgalandırdığı bu altın rengi buğday denizinin üzerinde, daha alımlı, daha kırmızı, daha göz alıcı hale geliyordu.” (sy.104)

Çocukların saf dünyalarını anlattığı “Bir Kucak Sevgi” kitabındaki “Gelin Gözü” adlı hikâyede mekâna çok fazla eğilir. Hikâye bir okul gezisini anlatır. Gezide karşılaşılan obruk inanışa göre bir efsane ile şekillenmiştir. Hikâyeye de adını veren efsane hikâyenin içine ustalıkla yerleştirilmiştir. Bu yüzden mekânsal tasvirlerle diğer hikâyelerden daha fazla yer verilmiştir.

“Meşe ağaçlarının arasından geçen yola devam ettik. Küçükken yalnız gelmeye korktuğumuz bu koruluktan birlikte geçmenin güzelliğini yaşıyorduk. Yemyeşil ağaçlarının dallarının arasından uçan çeşit çeşit kuşlar... Sanki bize gösteri yapıyorlar, küçük ziyaretçileri için şirinlikler yapıyorlardı. Az öteden ibibik kuşunun sesi yankılanıyordu. Herkes sesin geldiği yere bakıyor ama kimse ibibik kuşunu göremiyordu.”(sy.12–13)

“Bir Kucak Sevgi” kitabındaki hikâyelerinin çoğunda köyde geçen çocukluğu anlatan yazar, somut dış mekânları tercih etmiştir. Bundandır ki yazar dış mekânların tasvirine fazlaca yer vermiştir.

“Etrafı çok sessizdi. Bir yaprak bile kımıldamıyordu. Esinti olmadığı için gölün yüzeyi sakindi. En küçük bir dalga dahi yoktu. Sadece, suda atlayan balıklar sebebiyle bazı bölgelerde minik dalgacıklar yayılıyordu.”(sy.32)

Bunun dışında yazarın “Güller Solmasın” kitabındaki “Unutulmaz Bir Gün” adlı hikâyesinde de mekân tasvirlerine rastlıyoruz. Hikâyeden çok gezi yazısı niteliğinde olan hikâye gözlemin oldukça yoğun olduğu bir hikâyedir. Yazar bundan

dolaydır ki mekân tasvirlerine fazlaca yer vermiştir. Gezilen sık ormanları yoğun tasvirler ile anlatmıştır. Yazarın anlattığı ormanları hayal etmek hiç de güç değildir.

“Yeşil denizine eşlik eden sadece gökyüzünün maviliği idi... Yeşil ile mavi ufukta birleşiyordu. Çok hoş bir renk armonisi çıkıyordu. Ufukta iç içe girmiş bu renk armonisi görülmeye değerdi. Zihin yorgunluğumuzu attık, bir müddet gözlerimizi dinlendirdik.

Yolun kenarında ara ara düzlükler vardı. İnsanlar buralarda çalışıyordu. Tarla olarak kullandıkları bu yerlere eşeklerin sırtında gelmişlerdi. Bu engebeli arazi de nereyi bulmuşlarsa orayı temizleyip ekmişler karınlarını doyurmak için çalışıyorlardı.

Yukarı doğru çıktıkça yeşilin tonu da değişiyor, ağaçlar çeşitlenmeye başlıyordu. Ağaçlar değişince yaprakların ve renklerin koyuluğu da değişiyordu.

Bu orman yolunda ağır ağır ilerledik. Bazen yürüdük, bazen koştuk. Bazen de otobüsle devam ettik.”(sy.70)

Mekân tasvirlerine fazla yer vermeyen yazar mekân üzerinde de fazla durmamıştır. Bu durum neredeyse tüm hikâyelerinde böyledir. Bu hususta farklı olan hikâyeleri çalışmamda bildirilmiştir.

KİŞİLER

Duran Çetin sosyal faydayı benimsediğinden kişileri günlük hayatta karşımıza çıkabilecek tiplerdir. Yazarın kendisinin bu konudaki görüşleri şöyle;

“Benim kurgularım iyi insan üzerinedir. İyi insanın nasıl yetişmesi, topluma kazandırılması, eğitim ve öğretimini işliyorum. İyi insan oluşumunu sağlayacak, iyi insan donanımına sahip kılacak örnekler sunuyorum kitaplarımda. Kültürel yozlaşmanın toplumu sürüklediği yokluk uçurumundan kurtarma adına bir çaba benimkisi.”

Sosyal hayatın içinden, sıradan insanları tercih eden yazar kişisel özelliklere ve tasvirlerle ayrıntılı yer vermiyor.

Kişileri genelde Konyalıdır. Yazar mekânlarında olduğu gibi kişilerini de çok iyi bildiği bir yerden Konya'dan seçiyor. Buna hikâyelerinde sıkça rastlıyoruz.

“Tüm köylüler odada toplanmış yeni gelen bu yabancı imamla tanışmak, belki de onu tanımak için konuşuyorlardı. Herkesin merak ettiği ilk konu nereli olduğuydu. Konyalı olduğunu herkes öğrenmişti.

Faruk Konyalı olmanın itibarını köylülerin davranışlarındaki yansımadan anlaması çok uzun sürmemişti.”(Sana Bir Müjdem Var-sy.26)

Ayrıca Çetin’in hikâye kişileri halkın ekonomik anlamda alt kesimlerden seçilmiştir. Bazen bir işçi, bazen bir öğrenci, bazen bir çiftçi ile karşımıza çıkan yazar aslında okuyucuya kırsal kesimin saf, temiz, iyi niyetli, dinine göre doğru yaşamayı kendine yaşam tarzı edinmiş insanı vermeye çalışmıştır.

Köy yaşamını hikâyelerinde çok fazla işleyen yazarın kişileri de köy insanlarıdır. Köy insanının misafirperverliğinin ve saflığının öne çıktığı hikâyelerden biri olan “Sana Bir Müjdem Var” kitabındaki “Su” adlı hikâyesinde asıl amaçları köydeki küpü almak olan ekibin kendi köylerine su getirmek için geldiklerine inanan saf ve temiz köylü onları en iyi şekilde ağırlamaya çalışır. Hikâyenin sonunda gerçek ortaya çıkar.

Halkın ve yaşamın içinden olan kişilerini farklı farklı meslek gruplarından seçer. Kendisinin de öğretmen olmasından mıdır bilinmez hikâye kişilerinden biri de öğretmen tipidir. Sosyal içerikli mesaj vermeye çalışan yazar hikâyelerinde öğretmenin toplumsal önemine de değinir. Bunun dışında öğretmenlerin yaşadığı zorluklara da vurgu yapar.

Bir öğretmenin atandıktan sonra yaşadığı zorlukları anlattığı “Gözlerdeki Mutluluk” kitabındaki “Evden Çık” adlı hikâyesinde de bu problemlere vurgu yapmıştır.

“Bir Kucak Sevgi” kitabındaki “Bir Kaza” adlı hikâyesinin kişisi de bir öğretmendir.

Yazar hikâyenin merkezi kişisi olmasa bile diğer kişilerini öğretmen olarak kurguluyor. Bunun dışında yazar öğretmene sosyal bir görev yükler. Bunu “Gözlerdeki Mutluluk” kitabındaki “Balıkçı” adlı hikâyesinde şöyle özetler;

“...Görev alacaktı: öğretmen olarak çocukların ufuklarında açılım sağlayacak; onlara hayatın gerçeklerini, yaşarken karşılaştıkları sıkıntıları aşmasını öğretecekti...”(sy.51)

Aynı hikâyenin kişisi bir öğrencidir ki bu öğrenci kendi kazandığıyla okumak zorundadır. Bunun fazileti üzerinde duran yazar, toplumda var olan belli bir kesimin köylüye, çalışana, emekçiye yanlış bakış açısı üzerinde durmuştur.

Bunun dışında aynı hikâyede “köylü kafasının çalışmadığını” düşünüp küçümseyenlere karşı Anadolu insanının cevabını, kıvrak zekâsını dile getiriyor.

Hikâye kişisi olarak yine bir öğrenciyi seçtiği bir diğer hikâyeye “Kırmızı Kardelenler” kitabındaki “Otel Odası” adlı hikâyedir. Mağdur durumda kalan öğrenci tipi ile karşımıza çıkar. Sosyal faydayı esas alan yazara çoğu hikâyesinde öğrencilerin maddi açıdan yaşadığı zorlukları dile getirmeye çalışmış bu açıdan zor durumda kalan öğrenci tipini hikâyelerinde taşımayı tercih etmiştir.

Köy insanını konu aldığı pek çok hikâyesi olan yazar bazen köyün bekçisi, bazen köyün imamı bazen de çitçi ile karşımıza çıkar. Örneğin; “Gözlerdeki Mutluluk” kitabındaki “Ay Tutulması” hikâyesi köyde geçtiğinden kişileri de köy insanıdır. Kişilerinden biri de köyün bekçisidir. Sıradan içimizden insanlardır.

Bazen kişilerin içinde bulunduğu durumu daha rahat verebilmek adına kişilerin fiziksel tasvirileri üzerinde durur. Buna örnek olabilecek hikâyelerden biri de “Gözlerdeki Mutluluk” kitabındaki “Ay Tutulması” adlı hikâyesidir. Hikâyede Bekçi'nin sosyoekonomik açıdan kötü durumda olduğunu okuyucuya hissettirebilmek adına eşinin tasvirinde ayrıntıya yer verilmiştir;

“Hanımının dökülen dişlerinin boşluğu, çektiği sıkıntının ispatı gibi duruyordu. Fakirlik sebebiyle taktırmadığı belliydi. Yoklukla yoğrulan hayatın sıkıntıları, yüzündeki kırışık sayısını çoğaltmıştı. Yamalı şalvarı rengârenkti. Gözlerinin ferî gitmiş, sönmüştü. Her gülüşünde, yılların alıp götürdüklerinden bir kaç, kısa süreli geri geliyor, dişlerinin yokluğunu açığa çıkarıyordu.” (sy. 93–94)

Bunun dışında Çetin'in hikâyeye kişileri arasında genelde dini duyguları gelişmiş, dini doğru ve dine göre yaşamayı kendine yol olarak çizmiş insanları görmekteyiz. Bunun çok fazla örneği ile karşılaşırız hikâyelerinde. Bunlardan biri aynı adlı kitaptan “Gözlerdeki Mutluluk” hikâyesinde karşımıza çıkar;

“Yandaki yaşlı adama baktım. Cebinden çıkardığı Kur’an-ı Kerim’i okuyordu. Yüzündeki olumsuzluk kaybolmuştu. Dünya ile bağlantısı olmayan bir huzur, gözlerinde parlıyordu. Evet, gözlerde parlayan huzur yaylıyordu gecenin loş ışığı altındaki kompartımana. Belki de gözlerdeki aydınlıktı gördüklerim.” (sy.106)

Yazar “Bir Kucak Sevgi” adlı kitabında işlediği beş hikâyede de çocukları anlatmıştır. Ben merkezli geçmişe yolculuğunda bizi de çocukların masum dünyasına götürür. Hikâyelerindeki kişiler bizim beraber yaşadığımız, hep var olan ve hayatımızın bir evresinde mutlaka karşılaştığımız, bizim içimizden insanlardır. Çocukların saf dünyalarının pencerelerinden bakılarak yazılmış hikâyelerden ilkinin kişileri, bir öğretmen, bir öğrenci ve bir köylüdür. Halkın içinden, sıradan ve Anadolu insanının tüm özelliklerini bünyesinde taşıyan insanlardır.

Kitabın ilk hikâyesi olan “Gelin Gözü” adlı hikâyede yazar diğer hikâyelerinden farklı olarak kişi tasvirlerine yer vermiştir;

“Bu bizim köyümüzden Mehmet Dayı’yıydı. Güneşin altında fazla kalıp çalışmasının etkileri görülüyordu yüzünde. Burnu güneş yanıkları sebebiyle pul pul olmuş kızarmıştı. Başındaki örme takke terleme neticesinde simsiyah deri gibi olmuştu. Sıcağa rağmen ayağındaki dizelerine kadar uzanan yünden yapılmış örme çoraplar dikkat çekiciydi. Ayağına giydiği lastik ayakkabının birinin uç kısmı delinmiş, başparmağı ortadan çıkmıştı. Diğerinin de arka tarafı yırtılmıştı. Yırtılan kısmı yürüdükçe sallanıyor ve ses çıkartıyordu. Aşırı terlemesinin sonucu bir hayli de ter kokuyordu.”(sy.16–17)

Çetin bazen de bir işçi tipi ile karşımıza çıkar. Hikâyelerinde haktan ve adaletten yana olduğunu bize fazlasıyla hissettiren yazar “Kırmızı Kardelenler” kitabındaki “On Üç Yıl” adlı hikâyede işçinin düştüğü zor durumu dile getirir. Yazar, on üç yıl bir fabrikaya hizmet etmiş ve bunun sonucunda işten çıkarılmış bir sosyal tip ile

karşımıza çıkar. Ezilmiş, mağdur durumda bırakılmış, kapitalist düzenin yuttuğu işçi tipine rastlıyoruz.

Yazar tüm hikâyelerinde somut, yaşayan, içimizden, bizden kişileri seçer. Çocuk hikâyeleri şeklinde nitelendirilen “Bir Kucak Sevgi” kitabındaki “Nazmiye Teyze Öyle Diyoo!” adlı hikâyesinde bazı farklılıklara rastlarız. Hikâye kişisi olan çocuğun gördüklerinden ne kadar etkilendiğini belirtmek adına böyle bir yola başvurmuştur.

“Tam bu esnada, o ana kadar hiç görmediğim iki kişi geldi yanıma. İri yapılarıyla korku salmıştı kalbime. Heyecan ve korkudan zangır zangır titriyordum. Adamın birisinin iki ön dişi, alt çenesine kadar uzanıyordu. Diğerinin ağzı kulaklarına kadar uzamıştı. Ağzındaki dişlerinin büyüklüğünü görünce, küçücük kalbim duracak gibi oldu.”(sy. 38)

HİKÂYELERİNDE KURGULAMA TEKNİĞİ

HİKÂYELERİNDE ADLANDIRMA

Yazar neredeyse tüm hikâyelerini adlandırırken merak unsurunu ön plana çıkaracak, vurucu isimler tercih ediyor. “Güller Solmasın” kitabındaki “O Bir Anne” adlı hikâyesinin ortalarına gelene kadar neden böylesi bir isim seçtiğini anlamıyoruz. Hikâyenin sonunda yaşlı kadına bakılması için en önemli nedenin onun her şeyden önce bir anne olması ile alakalı olduğunu anlıyoruz. Yazar hikâyenin bu kısmına vurgu yapmak istediğinden böylesi bir adlandırmayı tercih etmiştir.

Bu durumu neredeyse her hikâyesinde görürüz. “Bir Kucak Sevgi” kitabındaki “Bir Kaza” adlı hikâyesinde de sıradan bir kazanın hikâyenin merkezi kişisi üzerinde bıraktığı etkiyi vermeye çalışan yazar adlandırmayı yine merak unsurunu ön planda tutarak yapmıştır. Aynı kitabın “Gelin Gözü” adlı hikâyesi içinde böyle bir adlandırma yoluna gitmiştir. Hikâyenin içinde geçen bir efsaneden yararlanarak adlandırdığı hikâye isminden çok farklı olarak aslında bir çocuğun duyduğu heyecanı anlatır.

“Güller Solmasın” kitabındaki aynı adlı hikâye gerçekten ismiyle birebir özdeş bir hikâyedir. Hikâyede küçük Esra’yı güle benzeten yazar onun ölümü üzerine bize

güller solmasın diyerek trajik hikâyeyi daha da elim bir biçime sürüklüyor. Hikâye Duran Çetin hikâyeleri içinde belki de en etkileyici, en elim olanıdır.

OLAYLARIN BÜTÜNLÜĞÜ

Duran Çetin, neredeyse tüm hikâyelerini klasik olay hikâyesi tarzında yazmıştır. “Sana Bir Müjdem Var” kitabındaki “Bekçi Murtaza” adlı hikâyesi buna örnek olabilecek niteliktedir. Diğer hikâyelerden farklı olarak daha uzun olan bu hikâye tam anlamıyla ve tüm özellikleri ile bir olay hikâyesidir. Olay baştan anlatılıyor, ortada düğümleniyor daha sonra da çözüme kavuşturularak bitiriliyor.

Maupassant tarzı hikâye yazan Çetin’in bazı hikâyelerinde farklılıklar göze çarpar. Bu farklılıklardan biri hikâyede bölümlendirmeye gitmesidir. “Güller Solmasın” kitabındaki “Hayata Dönüş” hikâyesini olaylara göre bölümlendirme yoluna gitmiştir. Bu Duran Çetin hikâyeleri için alışıldık bir durum değildir. Bu hikâye diğerlerinden daha uzun ve roman tadındadır. Çünkü çok uzun bir süreç konu olarak alınmıştır. Aynı duruma “Güller Solmasın” hikâyesinde de rastlarız. Yazar hikâyede bölümlendirmelere gitmiş ve bu bölümlendirmeleri adlandırmıştır. Yazarın böyle bir yolu seçmesi bu eserlerin çocuklara yönelik olmasındandır. Çocukları sıkmamak adına bölümlendirmeye gitmiştir. Bunu “Güller Solmasın” kitabındaki “Unutulmaz Bir Gün” ve “Bir Dost” adlı hikâyelerinde de görebiliriz.

Klasik olay hikâyesine kattığı bir diğer farklılık olayları ortadan başlatmadır. Okuyucudaki merak duygusunu uyandırma yoluna gitmiştir. Bunu belirgin olarak “Sana

Bir Müjdem Var” kitabındaki “Çılgılık” adlı hikâyesinde görüyoruz. Hikâye ortadan başlatılmış sonra başa dönülmüş ve bitirilmiştir.

Bazı hikâyelerinde roman tadını hissettiğimiz yazar romanda olduğu gibi ayrıntılara yer vermiştir. Roman türünde nasıl ki roman kişinin yaptıkları en ince ayrıntısına kadar yazılır, Çetin de bazı hikâyelerinde bu ayrıntıları bize vermiştir.

“Yüzündeki hüznün bulutları yoğunlaştı; etrafına baktı yardım istercesine. Burnundan soluyordu. Gözlerinin altı sarkmış, kızarmıştı. Huzursuzluğu davranışlarına da yansdı.

—Sigaraya başladım, dedi sessizce.

Ellerini ovuşturdu, ayak ayak üstüne attı.”(sy. 26)

Yazar bazı olay hikâyelerini roman tadında verirken yine bir roman türü özelliği olan kişi hayatında bazı geri dönüşlere yer vermiştir. Kişinin geçmiş yaşamında bazı ayrıntılara iner ve tekrar vak’a zamanına dönerek olayı anlatmaya devam eder. “Gözlerdeki Mutluluk” kitabındaki “Evden Çık” hikâyesi buna örnek olabilecek niteliktedir.

Duran Çetin bazen okuyucuyu şaşırtarak durum hikâyesi yazıyor. Yazarın durum hikâyelerinde bile sosyal faydayı benimsediği ve topluma bir gönderme yaptığı görülür. Bu yüzden durum hikâyeleri için klasik Çehov tarzı demeyebiliriz.

Yazarın bu anlamda dikkat çekici hikâyeleri bulunmaktadır. Bunlar; “Kırmızı Kardelenler” kitabındaki “Vuslat” ile “Gözlerdeki Mutluluk” kitabındaki “Soğuk Bir Gün” adlı hikâyeleridir.

“Vuslat” hikâyesinde yazar tamamıyla doğadan esinlenmiştir. Toprağın yağmurla buluşması iki sevgilinin erdiği vuslat şeklinde anlatılıyor. Sanki iki sevgili kavuşuyor. Hikâyenin bazı yerlerinde toprak ve rahmetin direkt kişileştirildiği ve hikâyenin bunlar üzerinden anlatıldığını görüyoruz.

Bu bölümde değinmemiz gereken bir diğer nokta hal değişim ve arayış yolculuğu kalıbı. Yazarın hikâyelerinde hal değişim kalıbı ve arayış yolculuğu kalıbına pek rastlamamaktayız. Sadece bir iki hikâyesinde hal değişim kalıbını görmekteyiz.

“Sana Bir Müjdem Var” kitabındaki “Acemi Efe” adlı hikâyesinde hal değişim kalıbı vardır. Hikâye kişisi Kerem kötü halden iyi hale geçmiş, doğru yolu bulmuştur.

Hal değişim kalıbının belirgin olduğu bir diğer hikâye “Gözlerdeki Mutluluk” kitabındaki “Lastikli Minare” adlı hikâyesidir. Hikâye kişisi Bilgiç Rıfat hatasını anlayarak kötü halden iyi hale geçmiştir.

“Bilgiç Rıfat, işlin aslını ve doğrusunu öğrenmeden konuşmanın nelere mal olduğunu, başına neler getirdiğini iyice kavramış oldu. Kendi kendine, daha ölçülü davranacağına dair söz verdi.”(sy.37)

ÇATIŞMA VE DÜĞÜMLER

Yazarın çoğu hikâyesinde düğümlerden çok çatışmalar dikkat çeker. Bu çatışma kişinin bazen kendi içinde yaşadığı bazen de sosyoekonomik manada toplumun değişik kesimlerinden insanların yaşadığı çatışmalardır.

Yazar sosyal içerikli, doğru bir mesaj vermeyi amaçladığından bu çatışmalarda doğru olanı yücelttiğini görürüz. Bir başka deyişle yazar iyinin gittiği doğru yolu yüceltmek istediğinden ve sosyal faydayı amaç edindiğinden çatışmadan sonuna kadar yararlanmaktadır.

Hikâyelerinin çoğunda doğru ile yanlışı çok zıt kutuplarda bulunan iki kişi üzerinden anlatmaya çalışan yazar çatışmanın (hikâyenin) sonunda kötüyü cezalandırır. İyinin ise akıbeti pek verilmez. İyi yaratılışı gereği hep örnek davranış sergiler. Bu çatışmayı hemen hemen her hikâyesinde görürüz.

“Kırmızı Kardelenler” kitabındaki “Yağ Desen Yağ Değil Bal Desen Bal Değil” adlı hikâyede çatışma göze çarpar. Bu çatışma hacı olan baba ile üçkâğıtçı olan oğulları arasında geçmektedir.

“Gözlerdeki Mutluluk” kitabındaki “Son” adlı hikâyede de iki zıt kutup göze çarpar. Para hırsı yüzünden dostluk kadar büyük bir manevi duyguyu dahi unutan

Ahmet Dayı, onun bu tavrına karşılık vermeyen ve Allah'ından bulsun diyen Adil. Toplumda bu iki tip gerçekte de vardır. Çetin, bu iki zıt kutbu hikâyesinde karşı karşıya getirerek mesajını daha etkili vermeyi amaçlamıştır.

Çocuk dünyasının anlatıldığı “Bir Kucak Sevgi” kitabındaki “Hayat Devam Ediyor” adlı hikâyesinin kişilerinden Mevlüt kötü bir kişidir. Yazara kötü örnek olan ve ona kötü şeyler yaptıran Mevlüt ile iyi çocuğun (yazarın) çatışması söz konusudur. Hikâye bu çatışmadan yararlanılarak kurulmuştur. Bunun dışında hikâyedeki bir diğer çatışma iyi çocuğun kendi içinde yaşadığı çatışmadır. Mevlüt'ün yönlendirmelerinden kaynaklı kötü davranışları yapıp yapmama hususunda içinde çelişkiler yaşamaktadır. Kendi içinden onların yanlış olduğunu bile bile yapmıştır. Ama doğruyu bulmuştur. Yazar bu çatışmayı vererek belki de doğrunun ve iyinin kazandığını göstermeye çalışmıştır.

Bazı hikâyelerinde çatışma hikâye kişinin kendi içindedir. “Sana Bir Müjdem Var” kitabındaki “Yaşadığı Gibi Öldü” hikâyesi buna örnek olabilecek niteliktedir. Hikâye kişisi ölümün yaklaştığını anladığında kendi içinde gelgitler yaşıyor. Bazen olması gerektiği gibi bazen de eski yanlış yaşamında olduğu gibi davranıyor.

“Şimdilerde, son hastalığına kadar gündüzleri çekinerek, sıkılarak camiye gider olmuştur. Artık cebinden teşpihi eksik olmazdı. Kendisine gülündüğü hissinden bir türlü kurtulamadı. Rahat hissetmedi. Zaman içinde kaçamak yapma yollarını araştırdı. Düşündüklerini yapmak da önceki gibi rahat olamadı.”(sy.92)

“ Önceki yaşantısına uygun olarak davrandı; Ya bırakın şu okumayı! Yeter artık be! Çağırın şu bizim Ziya'yı biraz tıngırdatsın...”(sy.93)

Yazarın olay hikâyesi olmayan ve sosyal faydayı esas almayan ender hikâyelerinden biri olan “Vuslat” adlı hikâyede çatışma ve düğümlere rastlarız. Sanatsal öğelerle dolu olan hikâyede yağmur ve toprak iki sevgili, yağmur damlalarını savuran rüzgâr vuslata mani olan düşman şeklinde tasvir edilmiştir. Hikâyelerin ana düğüm noktası yağmur (rahmet) ile toprağın kavuşup kavuşamayacağıdır.

HIKÂYELERİNDE SON

Sonu flu olan hikâyeler yazmayı tercih eden yazar, yorumu okuyucuya bırakmayı yeğliyor. Çoğu hikâyesinde bu yolu seçiyor. Hikâyelerin sonunda mutlaka ders verici nitelikte bir cümle oluyor. Hikâyenin sonunu ucu açık bıraksa bile bu nitelikte bir cümle ile hikâyesini bitiriyor. “Gözlerdeki Mutluluk” kitabının “Balıkçı” hikâyesinin sonunda bunu görebiliriz.

“-Hiç kimseyi küçümsemeye hakkınız yok. İnsanları yaptıkları işe ve yaşadıkları yere göre değerlendirmenizin; yermenizin mantığı da yok. Size satacak balığım da yok!”(sy.54)

Ucu açık olmayan hikâyeleri de ders verir nitelikte bir cümleyle biter. Bunlardan biri de “Gözlerdeki Mutluluk” kitabındaki “Son” adlı hikâyesidir;

“Ahmet Ağa’nın daha önce yaptıkları kulaktan kulağa duyuldu.

Herkes: ‘Yaptıklarının karşılığını çekti’ dedi.”(sy.68)

Duran Çetin, hikâyelerinin sonunda –duruma göre- açık bir çözüm, teklif ya da seçenek getirmek, hatta yön tayin etmekten kaçınmaz. İyiden doğrudan yana olan tavrını ortaya koyar. Bunun nedeni ise yazarın öğretici olanı seçmesidir.

“Bir Kucak Sevgi” kitabındaki tüm hikâyeler çocukların ibret alacağı tarzda bitirilmiştir. Çocukların öğrenmesi, iyi insan olabilmesi adına yazılmış öyküler böyle bitirilmiştir;

“...Hiç kimseyi incitmemem gerektiğini zihnime yazdım. Herkesin, her canlının canı tatlı olmalı, diye düşündüm.”

“...Şu konuda da kararlıyım; kimseye zarar vermeyecektim.”(sy.40)

Zaten Çetin’in hikâyelerinin temel özelliği iyinin kazanması ve doğrunun bilinmesi ile bitirilmesidir.

Kitaptaki “Hayat Devam Ediyor” adlı hikâyede de böyle bir sonu tercih etmiştir. Yaptığı yanlış davranıştan pişmanlık duyan çocuğun hikâyesinin sonunda söyledikleri tüm çocuklara olması gerekeni gösterir.

“Dakikalarca dikildim yuvanın başında. Karıncaları izledim. Kendi kendime yeni bir söz daha verdim:

—Karıncaları bile incitmeyen birisi olacağım.”(sy.60)

Sonu trajik biten bazı hikâyeleri de vardır. Bu hikâyelerde ölümün soğukluğunu fazlasıyla hissederiz. “Bir Kucak Sevgi” kitabındaki “Bir Kaza”, “Güller Solmasın” kitabın aynı adlı hikâyesi trajik son ile bitirilmiştir.

Ucu açık son ile karşılaştığımız hikâyeleri oldukça fazladır. Bunlardan biri de “Güller Solmasın” kitabının ilk hikâyesidir. Yaşlı kadının sonunun ne olduğu hususunda okuyucuya bilgi verilmemiştir. Yazar bunu okuyucunun hayal dünyasına bırakmıştır.

Ama hikâyenin sonunda küçük Zehra, anne babaya yaşlılık döneminde bakılması gerektiğini öğrenmiştir.

“Güller Solmasın” kitabındaki “Hayat Dönüş” adlı hikâyesinde umut dolu bir son ile bitirilmiştir. Okuyucunun tam her şey bitti dediği sırada yazar hikâyeyi mutlu son ile bitirmiştir. Hikâye kişisi küçük Veli kazadan kurtulmuş, iyileşmiş, eskisi gibi olmuştur ama gelecek yaşamı ile ilgili bilgi vermemiştir. Bu nedenle ucu açık son şeklinde nitelendirilebilir.

HİKÂYELERİNDE DİL VE ÜSLUP

DİL

Sade, açık, yalın bir dille yazan Çetin’in hikâyelerinde akıcılık hâkimdir. Düzgün bir Türkçe ile karşımıza çıkar. Genelde halkın içinden halk için yazan Çetin belki de o samimiyeti ve sıcaklığı okuyucuya verebilmek adına bazı hikâyelerinde dil sapmalarına yer vermiştir. Çocuk hikâyeleri olarak nitelendirilen “Bir Kucak Sevgi” kitabında “Nazmiye Teyze Öyle Diyoo!” adı bir çocuğun ağzından olduğu gibi yazılmıştır. Dil sapmasına pek çok hikâyesinde rastlarız. Bunlardan biri de “Sana Bir Müjdem Var” kitabındaki “Bekçi Murtaza” adlı hikâyesidir.

“-Söyle be Muhtar! Adamı çatlatma gayrı.”(sy.19)

Yazarın dil konusundaki görüşleri şöyle;

“Rasgele bir dil kullanmamak için titiz davranıyorum. Türkçe kaidelere, kelimelere dikkat etmeye çalışıyorum. Maksadım faydalı olmak. Bunun için anlaşılır bir dille, sıkmadan okuyucuya mesajlarımı aktardım... Yeterince edebi bir dil kullandığımı iddia etmiyorum. Yine de dikkat ediyorum. Öyle ki, bazen bir tek kelime hakkında bile, defalarca düşünüyorum.”

ÜSLUP

Yazarın rahat, duru ve sade bir üslubu vardır. Faydalı olmayı esas aldığından neredeyse her hikâyesinde yalın üslubu tercih etmiştir. Açık, sanat yapma amacı gütmeyen yazar. Neyi nasıl anlatacağını bilen Çetin bazen sanatsal üsluba kayar. Fakat bu sanatsal üslup Çetin’in akıcılığını ve anlaşılabilirliğini etkilemez. “Bir Kucak Sevgi” kitabında böyle satırlara rastlamamız mümkündür.

“Baharın en koyu olarak hissedildiği bu günlerde; sabahleyin erkenden, sevinçle uyandığım yatağımdan fırladım. Işığa doğru uçan kelebekler gibi koşup, güneşten süzülen ışığın kollarına kendimi bıraktım. İliklerime kadar güneşi hissettim. Mutluluk veren bu ışınlarla huzurun hazzını yaşadım dakikalarca...”(sy.41)

Sanatsal üslubu kullandığı hikâyeleri çok azdır. Bunlardan dikkat çekici olanları “Kırmızı Kardelenler” kitabındaki “Vuslat” ile “Gözlerdeki Mutluluk” kitabındaki “Soğuk Bir Gün” hikâyesidir. Burada dikkat çekmemiz gereken diğer bir

konu ise bunların durum hikâyeleri olmalarıdır. Özellikle “Vuslat” adlı hikâyede yazar ilginçtir ki sosyal faydadan çok sanat yapma amacı gütmüştür. Bu yüzden sanatsal bir üslup ile karşımıza çıkar.

“...Ağacın dalları bir o yana bir bu yana nazlı bir gelin gibi hafifçe sallanıyordu.

Düşen yağmur damlaları, incecik yapraklara bir müfettiş edası ile uğradığında, hafifçe sallanıyor; uçları aşağı doğru iniyor. Sanki gökten inen taneciklere hürmetle kusur etmemek için, eğilerek selam veriyor. Belki de inen rahmetle olan sevinç rakısı bu...”(sy. 108)

“Soğuk Bir Gün” adlı hikâyede ise sosyal bir fayda amaçladığı halde hikâyenin bazı bölümlerinde sanatsal bir üslupla yazdığını görmekteyiz.

Sanatsal üslubu yakaladığımız diğer bir hikâye de yine “Kırmızı Kardelenler” kitabındaki “Bir Garip Yolcu” adlı hikayesidir. Hikâye kişisi olan Recep’in konuşmaları düz yazı şeklinde aktarıldığı halde duyguları şiir şeklinde verilmiştir. Yani şiirsel anlatımdan yararlanılmıştır.

“Recep der, derdimin işte özeti;
Zehirlerde arıyorum lezzeti
Toprak su vermedi, hava azotu.
Tomurcuğum açamadı o yüzden.” (sy.51)

GENEL KAYNAKÇA

İNCELEDİĞİM ESERLER

Bir Kucak Sevgi, Öykü, 2007, Beka Yayınları, 2. Baskı

Güller Solmasın, Öykü, 2007, Beka Yayınları, 2. Baskı

Kırmızı Kardelenler, Öykü, Beka Yayınları

Sana Bir Müjdem Var, Öykü, 2007, Beka Yayınları

Gözlerdeki Mutluluk, Öykü, Beka Yayınları

YARARLANDIĞIM KAYNAKLAR

Roman Çözümleme Yöntemi, Prof. Dr. Nurullah Çetin, Ankara, 2007

Türkçe Sözlük, TDK Yayınları, 2005, Ankara

Dergiler

Edebiyat Otağı

Edebistan

Hece

İnternet Siteleri

www.durancetin.com

www.wikipedia.com

www.izedebiyat.com

www.hikayeler.net